

UDK: 343.851:347.413:36.741.236:343.97(497.11)

Dr Zoran D. Radović,

*doktor pravnih nauka, glavni i odgovorni urednik časopisa „Tokovi osiguranja“
zoran-radovic@hotmail.com*

ZAKON O SPREČAVANJU PRANJA NOVCA

Delo pranja novca specifična je kriminalna aktivnost i posledica je prethodno izvršenog krivičnog dela. Istovremeno, to je polazna tačka za buduće krivične aktivnosti. Legalizuje se, naime, novac stečen na protivzakonit način. Zbog toga je osnovna svrha pranja novca prikrivanje izvršenja drugih krivičnih dela. Krivično delo pranja novca ima mnogo širi negativan uticaj na društvo u celosti.¹ Narodna skupština Republike Srbije usvojila je 28. novembra 2005. godine Zakon o sprečavanju pranja novca.

O Zakonu

Zakonom se propisuju radnje i mere koje se preduzimaju radi otkrivanja i sprečavanja pranja novca, nadležnost Uprave za sprečavanje pranja novca i nadležnost drugih organa za sprovođenje ovog zakona.

Pod pranjem novca podrazumeva se sledeće:

- konverzija ili prenos imovine, sa znanjem da je ta imovina stečena izvršenjem krivičnog dela, u nameri da se prikrije ili netačno prikaže nezakonito poreklo imovine
- prikrivanje ili netačno prikazivanje činjenica u vezi sa imovinom, sa znanjem da je ta imovina stečena krivičnim delom
- prikrivanje, u procesu svojinske transformacije preduzeća i drugih pravnih lica, nezakonito stečene društvene ili državne imovine i društvenog ili državnog kapitala.

¹ Marko Savković, Uprava za pranje novca, Impresum, Beograd, 2009.

Radnje i mere za otkrivanje i sprečavanje pranja novca preduzimaju se pre, u toku i nakon prijema, zamene, čuvanja i korišćenja imovine, polaganja i podizanja gotovog novca i efektivnog stranog novca sa računa, prenosa imovine ili drugog postupanja sa imovinom (dalje: transakcije).

Dužnost preduzimanja radnji i mera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca određeni su Zakonom. Obveznici, u smislu ovog zakona, jesu sledeća pravna i fizička lica:

- banke i druge finansijske organizacije
- menjači
- poštanska preduzeća
- osiguravajuće organizacije
- investicioni fondovi
- berze, brokersko-dilerska društva
- priređivači klasičnih i posebnih igara na sreću
- zalagaonice.

Obveznici su i druga lica nabrojana u Zakonu, među kojima su navedena fizička i pravna lica koja se bave posredovanjem i zastupanjem u osiguranju.

Obveznik ima obavezu da utvrdi identitet stranke, prikupi podatke o stranci i transakciji, kao i druge podatke značajne za otkrivanje i pranje novca u slučajevima navedenim u Zakonu. Kod poslova u vezi sa životnim osiguranjem ova obaveza postoji u sledećim slučajevima:

- kada vrednost pojedine rate premije ili više rata premije, koje je potrebno platiti u jednoj godini, iznosi 1.000 evra ili više u dinarskoj protivvrednosti
- kada plaćanje jednokratne premije prelazi vrednost od 2.500 evra u dinarskoj protivvrednosti
- kada se pojedina rata premije ili više rata premije, koje je potrebno platiti u jednoj godini, poveća ili pređe vrednost od 1.000 evra u dinarskoj protivvrednosti.

Prilikom identifikacije stranke, obveznik je dužan da od nje zatraži izjavu o tome u čije ime i za čiji račun vrši transakciju, otvara račun ili uspostavlja saradnju. Zakonom su navedeni slučajevi u kojima je obveznik dužan da izveštava Upravu za pranje novca.

Uprava za pravnje novca

U više odredaba Zakona data je organizacija Uprave za pranje novca, opis njenih poslova i njene obaveze. U posebnom odeljku Zakona navedene su obaveze advokata, ortačkog advokatskog društva, preduzeća za reviziju, ovlašćenih revizora i pravnih i fizičkih lica koja su odgovorna za vođenje poslovnih knjiga ili se bave poreskim savetovanjem.

Uprava evidentira sve gotovinske transakcije koje premašuju 15.000 evra u dinarskoj protivvrednosti. Regstruje i sve inicijative nadležnih organa u vezi s proverom podataka u slučajevima u kojima se veruje da je izvršeno pranje novca. Beleži se i svaka razmena podataka kada postoji sumnja oko izvršenja krivičnog dela pranja novca između Uprave i nadležnih domaćih i stranih državnih organa i međunarodnih organizacija.

Narodna banka Srbije, ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove, ministarstvo nadležno za finansije, Komisija za hartije od vrednosti, Advokatska komora Srbije i inspekcijiski organi vrše nadzor nad primenom Zakona u radu obveznika, advokata, ortačkog advokatskog društva, preduzeća za reviziju, ovlašćenih revizora i pravnih i fizičkih lica koja su odgovorna za vođenje poslovnih knjiga ili se bave poreskim savetovanjem.

Zakon sadrži kaznene odredbe za privredne prestupe i prekršaje.

Uprava za sprečavanje novca rukovodi se priznatim međunarodnim standardima, međunarodnim konvencijama, konvencijama Saveta Evrope i Direktivom Evropskog parlamenta i Saveta EU o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema radi pranja novca i finansiranja terorizma od 2005. godine.²

² Bliže, Marko Savković, nav. delo.